

33 Cdo 3370/2017

Nelze, při zvažování, zda jde o nevděk ve smyslu ustanovení § 2072 o. z., tedy ublížení naplňující kritéria zjevného porušení dobrých mravů, které dárce opravňuje dar odvolat, přihlížet k (jiným) útrpnostem, které obdarovaný dárce způsobil mimo dobu vymezenou § 2075 o. z.

ROZSUDEK

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Ivany Zlatohlávkové a soudců JUDr. Blanky Moudré a JUDr. Václava Dudy ve věci žalobce M. P., zastoupeného JUDr. Jiřím Bönischem, advokátem se sídlem v Brně, Ječná 29, proti žalované A. P., zastoupené Mgr. Jiřím Hrubanem, advokátem se sídlem v Brně, Štefánikova 136/66, o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 8 C 152/2016, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 14. 3. 2017, č. j. 54 Co 4/2017-70, takto:

I. Dovolání se zamítá

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou rozsudkem ze dne 9. 11. 2016, č. j. 8 C 152/2016-45, zamítl žalobu, jíž žalobce požadoval, aby soud určil, že je vlastníkem nemovitostí zapsaných na listu vlastnictví pro katastrální území a obec V. B., jmenovitě pozemků, jehož součástí je rodinný dům, a rozhodl o nákladech řízení.

Krajský soud v Brně – pobočka v Jihlavě rozsudkem ze dne 14. 3. 2017, č. j. 54 Co 4/2017-70, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé a změnil jej ve výroku o nákladech řízení (co do jejich vyčíslení); současně rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, na jehož přípustnost usuzuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda je soud při uplatnění nároku podle § 2075 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), oprávněn v rámci nevděku zohlednit rovněž okolnosti, které nastaly v době přesahující časový rámec uvedený ve druhém odstavci tohoto ustanovení. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že k okolnostem, které nastaly více jak jeden rok před uplatněním nároku na vrácení daru, se nepřihlíží. Prosazuje názor, že při hodnocení, jak se choval obdarovaný vůči dárce v časovém období uvedeném v § 2075 odst. 2 o. z. (zda jde o nevděk ve smyslu ustanovení § 2072 o. z.), zohlední soud „i okolnosti a skutečnosti přesahující toto časové období, je-li to pro komplexní posouzení a zjevnou kontinuitu jednání obdarovaného potřebné“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že žalobě vyhově.

Nejvyšší soud věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.; dále jen „o. s. ř.“). Dovolání je přípustné, neboť Nejvyšší soud se výkladem § 2075 o. z. ve své rozhodovací praxi dosud nezabýval; na něm je přitom právní posouzení věci založeno.

Podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně vyšel ze zjištění, že 2. 7. 2008 uzavřeli účastníci darovací smlouvu, podle níž žalobce žalované daroval ideální podíl nemovitostí zapsaných na listu vlastnictví pro katastrální území a obec V. B., jmenovitě pozemků, jehož součástí je rodinný dům (dále jen „nemovitosti“), které společně jako manželé užívali. Manželství účastníků, uzavřené 23. 9. 1995, bylo pravomocně rozvedeno ke dni 16. 10. 2009; důvodem rozvodu byly dlouhodobé problémy, které vedly k postupnému odcizení a vyvrcholily úplným citovým odcizením a opuštěním společné domácnosti žalovanou v únoru 2009. Dne 2. 7. 2015 podala žalovaná návrh na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem; řízení bylo přerušeno do doby, než bude rozhodnuto, kdo je jejich vlastníkem, neboť dopisem ze dne 24. 5. 2016 žalobce dar odvolal pro nevděk s odkazem na ustanovení § 2072 o. z. Žalované vytkl, že se vůči němu chová neférově, nevděčně a v rozporu s dobrými mravy, jestliže podala žalobu na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, při kterém hrozí, že nemovitosti mohou být prodány ve veřejné dražbě, protože žalobce nemá dostatek finančních prostředků na vyrovnání podílu. Na podkladě těchto zjištění odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že jednání žalované spočívající v tom, že se žalobou z 2. 7. 2015 domáhá zrušení podílového spoluvlastnictví, není nevděkem ve smyslu ustanovení § 2072 odst. 1 o. z.; nejde totiž o jednání, kterým by sledovala způsobení újmy žalobci a nelze dovést ani to, že by se žalovaná zrušení podílového spoluvlastnictví domáhala v nevhodnou dobu. Odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně při rozhodování „správně nepřihlížel (podle § 2075 o. z.) k okolnostem, které nastaly více jak 1 rok před uplatněním nároku na vrácení daru, pakliže žalovaná ve vztahu k nim namítla opožděné odvolání daru podle § 2075 odst. 2 o. z.“.

Je třeba předeslat, že závěr odvolacího soudu dovozující, že „je nezbytné posoudit důvodnost uplatnění odvolání daru pro nevděk právní úpravou účinnou v době uplatnění takového nároku ze strany žalobce přesto, že k darování ideálního

podílu na nemovité věci došlo již v roce 2008⁴, nebyl dovoláním napaden, a tudíž byl vyloučen z dovolacího přezkumu.

Podle [§ 2072 o. z.](#), může dárce od darovací smlouvy odstoupit pro nevděk obdarovaného, ublížil-li obdarovaný dárce úmyslně nebo z hrubé nedbalosti tak, že zjevně porušil dobré mravy.

Podle [§ 2073 o. z.](#), činí nevděk obdarovaného co do jeho osoby nepoctivým držitelem.

Podle [§ 2075 odst. 1 o. z.](#), může dárce dar pro nevděk odvolat do jednoho roku ode dne, co obdarovaný dárce ublížil nebo do jednoho roku ode dne, kdy získal vědomost o důvodu pro odvolání daru.

Ačkoliv samotné právo odvolat dar je nepromlčitelné, jeho uplatnění v případě nevděku je omezeno roční lhůtou. Stanovení lhůty má smysl z toho důvodu, aby obdarovaný nežil neomezenou dobu v nejistotě, zda se dopustil nevděčného chování, či nikoliv. Lhůta pro uplatnění práva dárce dar odvolat běží obecně od okamžiku, kdy k činu, který dal za vznik nevděku, došlo. Je však třeba pamatovat i na situace, kdy se dárce o činu obdarovaného nedozví okamžitě (např. obdarovaný dárce odciplil nějakou věc). Pro tyto případy počítá zákon s alternativním počátkem běhu lhůty, kdy lhůta k uplatnění práva odvolat dar počíná běžet až od okamžiku, kdy se dárce o činu obdarovaného dozví. Jedná se zde v podstatě o kombinaci objektivní a subjektivní lhůty, přičemž subjektivní lhůta má přednost. Dárce nemůže uplynout lhůta k uplatnění práva odvolat dar, aniž by se dozvěděl o skutečnosti, která právo na uplatnění odvolání daru založila (Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 26 s. ISBN 978-80-7400-287-8).

V ustanovení [§ 2072 o. z.](#) je definován pojem „nevděk“ tak, že jde o chování, jímž obdarovaný dárce ublížil úmyslně nebo z hrubé nedbalosti způsobem zjevně porušujícím dobré mravy. Z uvedeného ustanovení lze dovodit, že odstupuje-li dárce od darovací smlouvy pro nevděk, musí konkretizovat, v čem shledává chování obdarovaného nevděčným, resp. musí artikulovat, jak a čím mu obdarovaný „ublížil“, aby bylo možno posoudit, zda šlo o „zjevné porušení dobrých mravů“. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích, v nichž se obecně vyjadřoval k aplikovatelnosti [§ 630 zákona č. 40/1964 Sb.](#), občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, opakovaně vyložil pojem „rozpor s dobrými mravy“. Přijal a odůvodnil závěr, že k naplnění skutkové podstaty pro vrácení daru směřuje pouze takové závadné jednání obdarovaného vůči dárce (nebo členům jeho rodiny), které se zřetelkem na všechny okolnosti konkrétního případu z hlediska svého rozsahu a intenzity a při zohlednění vzájemného jednání účastníků právního vztahu nevzbuzuje z hlediska společenského a objektivizovaného (nikoli jen podle subjektivního názoru dárce) pochybnosti o hrubé (podle současné právní úpravy „zjevné“) kolizi s dobrými mravy.

V [§ 2075 o. z.](#) je stanovena lhůta, v níž může dárce dar pro nevděk odvolat. Že se jedná o ublížení popsané dárce v úkonu odvolání daru (konkrétní útrpnost, kterou dárce považuje za nevděk), vyplývá přímo ze slovního vyjádření dotčeného ustanovení. Nelze tudíž - logicky vzato - při zvažování, zda jde o nevděk ve smyslu ustanovení [§ 2072 o. z.](#), tedy ublížení naplňující kritéria zjevného porušení dobrých mravů, které dárce opravňuje dar odvolat, přihlížet k (jiným) útrpnostem, které obdarovaný dárce způsobil mimo dobu vymezovanou [§ 2075 o. z.](#) Při akceptaci názoru prosazovaného dovolatelem by byla lhůta jednoho roku uvedená v [§ 2075](#) nadbytečná a irelevantní. Nelze proto kumulovat nevhodné počiny obdarovaného vůči dárce v řádu let a tyto pak v souhrnu označit za nevděk s tím, že posledním úkonem ve spojení s předchozími jednáními obdarovaného došlo podle dárce k naplnění skutkové podstaty nevděku.

Z výše uvedeného vyplývá, že obstojí závěr odvolacího soudu, že v posuzovaném případě nelze přihlížet (podle [§ 2075 o. z.](#)) k okolnostem, které nastaly více jak 1 rok před uplatněním nároku na vrácení daru, pakliže žalovaná ve vztahu k nim namítla opožděné odvolání daru podle [§ 2075 odst. 2 o. z.](#)

Přípustnost dovolání shledává dovolatel rovněž v tom, že odvolací soud při rozhodování nerespektoval závěry, které Nejvyšší soud přijal v rozsudku ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 5159/2014](#). Odvolací soud v posuzovaném případě akcentoval, že nikdo nemůže být nucen setrvat ve spoluvlastnictví a každý ze spoluvlastníků tudíž může kdykoli žádat o své oddělení ze spoluvlastnictví, lze-li předmět spoluvlastnictví rozdělit, nebo o zrušení spoluvlastnictví. Závěr, že uplatnila-li žalovaná v souběžně probíhajícím řízení své právo na zrušení podílového spoluvlastnictví, nelze v takovém jednání spatřovat porušení dobrých mravů, dovolatel nepochybně, prosazuje však, že žalovaná podala žalobu o zrušení podílového spoluvlastnictví v nevhodnou dobu (přesto, že věděla, že dosud není splacen původní úvěr a on nemá dostatek finančních prostředků k vyplacení podílu, ani nemůže získat další úvěr, takže mu hrozí, že pozbuje vlastnické právo k nemovitosti, kterou získal od svých rodičů a dlouhodobě ji užíval k bydlení) a její jednání je tudíž zneužitím práva (výkonem práva, který sice formálně odpovídá zákonu či obsahu existujícího právního vztahu, avšak vzhledem k okolnostem případu je nepřijatelný a tudíž zjevně v rozporu s dobrými mravy).

Odkaz dovolatele na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 5159/2014](#), není přílehlavý. Nejvyšší soud se v něm vyjadřoval k tomu, kdy je nevhodná doba ke zrušení spoluvlastnictví ve smyslu [§ 1140 odst. 2 o. z.](#), a kdy lze výjimečně návrh na zrušení spoluvlastnictví zamítnout. Dovodil, že pro posouzení doby nevhodné ke zrušení spoluvlastnictví ve smyslu [§ 1140 odst. 2 o. z.](#) jsou rozhodné přechodné objektivní poměry týkající se společné věci, nikoliv osobní poměry spoluvlastníka (spoluvlastníků); pro posouzení, zda by některému spoluvlastníku (spoluvlastníkům) vznikla újma, jsou podstatné subjektivní okolnosti přechodné povahy. Úprava obsažená v [§ 1140 odst. 2 o. z.](#) nevylučuje výjimečné zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví z důvodu zjevného zneužití práva ve smyslu [§ 8 o. z.](#) Odvolací soud – jak se zřetelně podává z odůvodnění napadeného rozhodnutí – si byl vědom zásady zakotvené v [§ 1140 odst. 2 větě druhé o. z.](#), že spoluvlastník nesmí žádat o zrušení spoluvlastnictví v nevhodnou dobu nebo jen k újmě některého ze spoluvlastníků, uzavřel však, že ani v případě, že by tyto okolnosti byly naplněny, nešlo by o zákonné důvody pro odvolání daru pro nevděk, neboť takové jednání spoluvlastníka může najít svůj odraz pouze v samotném řízení o zrušení podílového spoluvlastnictví. Řečeno jinak, uplatnění nároku na zrušení spoluvlastnictví v rozporu s pravidlem zakotveným v [§ 1140 odst. 2 o. z.](#) lze sankcionovat pouze zamítnutím žaloby o zrušení spoluvlastnictví. S tímto závěrem odvolacího soudu se dovolací soud ztotožňuje. Nemůže-li být v samotném podání návrhu na zrušení spoluvlastnictví spatřován nevděk, protože - jak uvádí zákon - nikdo nemůže být zásadně nucen setrvat ve spoluvlastnictví (dovolatel tento závěr odvolacího soudu ostatně nepochybně a sám neupírá žalované právo domáhat se zrušení spoluvlastnictví), nemůže být - logicky vzato - shledán nevděk v tom, kdy je takový návrh podán. Zpochybňuje-li žalobce závěr odvolacího soudu, že chování žalované není zneužitím práva, činí tak procesně neregulérním způsobem. Odvolací soud při právním posouzení věci vycházel ze zjištění, že žalovaná nepodala návrh na zrušení spoluvlastnictví proto, aby způsobila žalobci újmu. Její motivací byla snaha zajistit si bydlení ve vlastním bytě (resp. obstarat si na to finanční prostředky) v situaci, kdy společný dům od roku 2009 užívá výlučně žalobce a ona byla nucena se z

něho odstěhovat. Oproti tomu žalobce prosazuje, že žalovaná věděla, že nemá na vyplacení jejího podílu a že mu tak podáním návrhu způsobí újmu, resp. zapříčiní „ztrátu rodného domu“; v tom pak spatřuje jednání zjevně v rozporu s dobrými mravy. Správnost rozhodnutí odvolacího soudu nelze poměřovat námitkami, které vycházejí z jiného než odvolacím soudem zjištěného skutkového stavu, a to i kdyby šlo o námitky právní. Nesprávná, popř. neúplná skutková zjištění totiž nejsou podle současné právní úpravy způsobilým dovolacím důvodem. Skutkový základ sporu nelze v dovolacím řízení s úspěchem zpochybnit a je pro dovolací soud závazný. Stejně tak způsob ani výsledek hodnocení důkazů promítající se do skutkových zjištění, z nichž soudy při rozhodování vycházely, nelze regulérně zpochybnit dovolacím důvodem uvedeným v [§ 241a odst. 1 o. s. ř.](#)

Protože je správný dovoláním zpochybněný právní závěr odvolacího soudu, že v rámci posouzení, zda je naplněna skutková podstata [§ 2072 o. z.](#), nelze přihlížet rovněž k okolnostem, které nastaly více jak jeden rok před odvoláním daru, nebyl dovolací důvod uvedený v [§ 241a odst. 1 o. s. ř.](#) uplatněn důvodně. Dovolací soud proto dovolání podle § 243d písm. a/ [o. s. ř.](#) jako nedůvodné zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení rozhodl dovolací soud podle § 243c odst. 3, věty první, [§ 224 odst. 1](#) a [§ 142 odst. 1 o. s. ř.](#) Žalované, která by jinak měla právo na náhradu nákladů, náklady v dovolacím řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 26. 6. 2018

JUDr. Ivana Zlatohlávková předsedkyně senátu